

Elnarə MAZANDAROVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin müəllimi,
Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının doktorantı
Elmi rəhbər: ATMU-nun dosenti,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Günay Qafarova
E-mail: mazandarova@inbox.ru
ORCID: 0000-0001-6745-198X

RAİS RƏSULZADƏNİN ƏSƏRLƏRİNDƏ VƏTƏN MÖVZUSUNUN TƏCƏSSÜMÜ

***Xülasə:** Məqalə Azərbaycanın Əməkdar rəssamı Rais Rəsulzadənin Qarabağ, vətən, müharibə mövzusunda həsr edilmiş əsərlərindən və rəssamın bu mövzuya ümumi baxışından bəhs edir. Rəssamın inkişafı və formalaşması Azərbaycanla qırılmaz şəkildə bağlıdır. Sənətsevərlər, sənətşünaslar və Azərbaycan rəssamlarının müxtəlif nəsilləri ustadın əsərləri ilə geniş mənada tanışdırlar. Fərqli janrlarda əsərləri olmasına baxmayaraq, rəssam mənzərə janrında yaratmağa üstünlük verir. Bu səbəbdən rəssamın Qarabağa aid həm portret, həm də mənzərə əsərlərini görə bilərik. Bu mövzuda əsər ənənələrinə sadıq qalaraq o, məkana və hadisəyə uyğun fərqli koloritə malik unikal rəsmlər yaratmağı bacarıb. Müəllif rəssamın müharibə mövzusunda yaradıcılığını rəssam bacarığı rakursundan araşdırır və Azərbaycan incəsənətində rəssamın yerini müəyyənləşdirməyə çalışır.*

***Açar sözlər:** rəssam Rais Rəsulzadə, tablo, müharibə, mənzərə, sənət əsəri, yaradıcılıq, janr*

Rais Rəsulzadə

Müasir Azərbaycan incəsənətinin tanınmış Əməkdar rəssamı, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin müəllimi, Azərbaycan Siyasi Repressiya Qurbanları Assosiasiyasının rəhbəri, Rəsulzadə nəslinin layiqli davamçısı, görkəmli sənətkar Rais Azər oğlu Rəsulzadə, ata-baba yurdu Azərbaycanın tarixən yaşadığı sevincli-kədərli günlərini daim sənətində əks etdirməyi özünə şərəf bilmişdir. Rais Rəsulzadə, ailəsinin vətəndən uzaqlaşdırılaraq sürgünə göndərildiyi uzaq Qazaxıstanda dünyaya göz açmışdır. Orta məktəbi də elə Qazaxıstanda oxuyan rəssamın istedadı artıq körpə yaşlarından bəlli olmağa başlayır. Sınıf yoldaşları da özü kimi sürgün olunmuş ailələrin uşaqları idi. Hamısı SSRİ-nin müxtəlif bölgələrindən, müxtəlif millətlərdən sürgün edilən ziyalı, düşünə bilən adamların uşaqları idi [1]. O, nəinki təhsildə, həmçi-

nin idmanda da yüksək nəticələr əldə edir – həm yüngül atletika ilə məşğul olur, həm şahmatda birincilik qazanırdı. Bütün bunların başında isə təbii ki, atası Azər Rəsulzadədən və ana xəttindən ona miras qalmış rəssamlıq bacarığı və rəssamlığa həvəs dayanırdı. Daim orta məktəbin ictimai fəaliyyətində yaxından iştirak edən rəssam, məktəb üçün plakatlar çəkir və elə o dövrdən də istedadı özünü sübut etməyə başlayır. Səkkizinci sinifdə oxuyanda Krupskaya adına Ümumittifaq Xalq Universiteti rəngkarlıq fakültəsinin qiyabi şöbəsinə qəbul olundu [2]. Universiteti həvəslə, qiyabi şərtlərlə oxuyan rəssam, verilən tapşırıqları səylə yerinə yetirir və məşhur müəllimləri Julkovskayadan, Zakindən və Loqansondan müsbət rəylər alırdı. Dayanmadan öz üzərində çalışan və məktəbli yaşından bu sənətinə bağlanan rəssam haqqında oxuduğu universitetin müəlliməsi Julkovskaya onun nə qədər istedadlı olduğunu təsəvvür belə etmədiyini dəfələrcə məktubla elə özünə bildirirdi. Raisin əsərləri həmin Qiyabi Xalq İncəsənət Universitetinin təşkil etdiyi sərgilərdə nümayiş etdirilməyə başlanır [4]. Ətrafında sənətinə verilən yüksək dəyər və dəstək, müəllimlərinin sonsuz alqışı Raisin əminliklə bu yolda irəliləməsinə və doğru yolda olmasına təkan verirdi. Lakin gələcəkdə yaşayb-yaratmaq üçün onun öz arzuları var idi. Vətəninə məcburiyyət qarşısında didərgin düşmüş rəssamın, vətənə olan sonsuz sevgisi qarşısında heç bir maneə dayanıbilməmişdi. Karaqanda şəhərində orta məktəbi və eyni zamanda Krupskaya adına Ümumittifaq Qiyabi İncəsənət Xalq Universitetini bitirən rəssam Azərbaycana – doğma ata-baba yurduna gəlmək arzusu ilə alışıb-yanırdı. Lakin, bu o qədər də asan deyildi. Atası Azər Rəsulzadə sürgündə yaşadığı zülmü keçmişinə istinad edərək, oğlunun vətəndə necə qarşılanacağından narahat idi. Buna baxmayaraq, Rais fikrində qəti idi və o atasını tezliklə razı sala bilmişdi. Bununla da vətəni Azərbaycana dönərək, Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbinə daxil olur. 1965-1969-cu illərdə rəssamlıq təhsili alan sənətkar, daha sonra 1971-ci ildə hərbi xidmətini başa vuraraq, taleyini birdəfəlik doğma vətəni Azərbaycanla bağlayır və burada yaşayb-yaratmağa başlayır.

Məhz 1972-ci ildə rəssam hazırkı Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin bədii qrafika fakültəsinə daxil olur və 1978-ci ildə ali təhsilini müvəffəqiyyətlə başa vuraraq bir ildən sonra elə həmin universitetin "Rəsm, heykəltəraşlıq və boyakarlıq" kafedrasında müəllim kimi fəaliyyətə başlayır. Tələbkar, hazırlıqlı bir müəllim kimi sənətini tələbələrə sevrək öyrədən sənətkar, tezliklə baş müəllim dərəcəsinə yüksəlir.

Rais Rəsulzadə 1978-ci ildə keçmiş SSRİ və Azərbaycan rəssamları ittifaqlarına üzv qəbul olunaraq Rəssamlar İttifaqının fəal üzvlərindən biri kimi çalışmış və İttifaqın demək olar bütün ictimai və yaradıcılıq işlərində yaxından iştirak etmişdir. Sənətkar yaradıcılıq birliyinin respublikada və xarici ölkələrdə təşkil olunan sərgilərində davamlı olaraq iştirak etmiş və əsərlərini sərgiləmişdir.

Rəssamın əsərləri Kuba-Havanada, Əfqanıstanda, Polşada və ABŞ – Hyustonda, habelə, Moskva, İstanbul və Bakıda açılmış “Payız”, “Yaz”, “Novruz” sərgilərində nümayiş etdirilmişdir. Ölkədə keçirilən sərgilərdən 1990-cı ildə “Yanvar-90” və akvarel sərgilərində, 1991-ci ildə isə “Yaz” və digər sərgilərdə sənət nümunələrini sərgiləmişdir.

Yaradıcılığında bir çox üslublara üz tutmuş rəssam, daha çox mənzərə janrına müraciət edir və Azərbaycanın dilbər guşələrini qarış-qarış gəzərək gözəl mənzərə əsərləri ərsəyə gətirmişdir. Rəssamın özünəməxsus dəsti-xətti artıq sənətsevərlər və sənətşünaslar tərəfindən dərhal tanınır, belə ki, rəssam yaradıcılığı boyu daim sərgilərdə və incəsənət tədbirlərində fəal iştirak etmiş və hal-hazırda da maraqlı işləri ilə yeni layihələrə imza atmaqdadır.

Rəssamın yaradıcılığı barədə respublika mətbuatında, ümumittifaq mətbuatda, müxtəlif informasiya vasitələrində reproduksiya verilməmiş, elmi-publistik məqalələr dərc olunmuşdur. Hal-hazırda Rais Rəsulzadənin demək olar ki, 800-dən çox sənət əsəri vardır. Sənətkarın müasir Azərbaycan incəsənətinin rəngkarlığındakı mənzərə janrında işləyən sənətkar kimi yeri əvəzsizdir.

“Topxana” – kətan, yağlı boya, 80x100sm

Rais Rəsulzadə vətəndə baş verən hadisələri zaman-zaman öz əsərlərinə yansıtmış və bununla sənətində vətən sevgisini aşılamağa müvəffəq olmuşdur. 1-

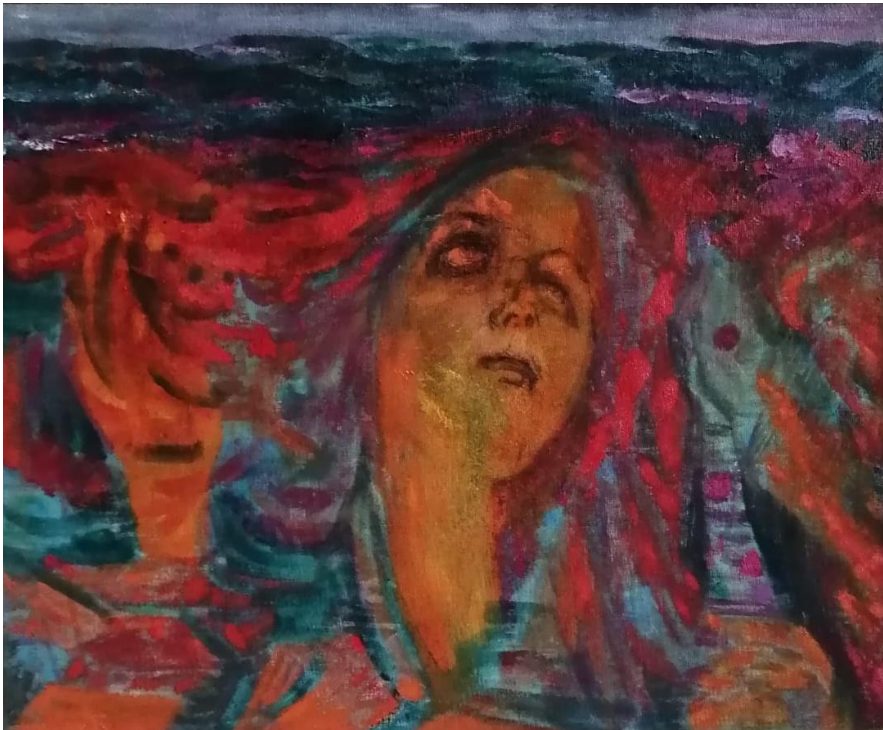
ci Qarabağ müharibəsi başlayan zamandan daim doğma Azərbaycanında baş verənlər üçün nigarançılıq çəkən rəssam, müharibənin məhz erkən qızğın dövründə belə sənət yoldaşları ilə birlikdə, yurdun dönməz oğullarına dəstək məqsədilə cəbhə xəttinə - Ağdamın Şelli kəndinə yollanmışdır. Bu kənd mərmilə atılan ilk kənd idi və buna baxmayaraq yerli sakinlər öz torpaqlarında qalaraq təsərrüfatlarını davam etdirirdilər. Hətta rəssam təəcübü içində həyatına mərmilə düşən bir qadına, buranın təhlükəli olduğunu və nəyə görə buranı tərk etmədiyini soruşanda, cavabında qadın buranın onun vətəni olduğunu, qorxmadığını və buranı heç vaxt tərk etməyəcəyini eşidəndə vətəninə sadıq insanın əzmkarlığı onu çox heyrləndirir. Sənət yoldaşları ilə birlikdə, vətənin keşiyində duran əsgərlərə ruh yüksəkliyi və dəstək məqsədi ilə tədbir təşkil etmiş, çıxışlar etmiş və onlara əllərindən gələn dəstəyi əsirgəməmişlər. Bu görüş xatirə fotoları ilə əbədləşdirilərək, sonradan rəssamın yaradıcılığında ilhamlanaraq ərsəyə gətirəcəyi bir sıra əsərin yaranmasına səbəb olur. Müharibə ərəfəsində əsgərlər silah-sursat və geyim qıtlığı yaşasalar belə, çox böyük əzmkarlıq və yüksək ruh nümayiş etdirirdilər. Təəssüf ki, bir qədər sonra ön cəbhə savaşıqları olduğuna görə həmin əsgərlərin əksəriyyəti vətən uğrunda canlarını fəda edərək şəhid olur, yalnız demək olar həmin görüşdə tanış olduqları əsgərlərdən 1-2-si sağ qalır... Böyük təəsüratlarla geri dönməyən rəssam, şahid olduğu hadisələrə biganə qala bilməmiş və əsgər portretlərindən ibarət eskizləri Azərbaycan Rəssamlar İttifaqında təşkil edilmiş sərgidə nümayiş etdirmişdir.

“Yorğun əsgər” – kətan, yağlı boya, 80x64sm

Rəssamın yaradıcılığında bu səpkidə yer almış əsərlər sırasına - “Xocalı” – qarışıq texnika, 50x70sm; “Şuşada” – kətan, yağlı boya, 60x80sm; “Topxana” – kətan, yağlı boya, 80x100sm; “Qaçqın” – kətan, yağlı boya, 90x70sm; “Yorğun əsgər” – kətan, yağlı boya, 80x64sm; “Yanan torpaq. Şuşa analarına ithaf” – kətan, yağlı boya, 80x100sm, və s. bu kimi əsərləri də aiddir.

Rais Rəsulzadənin Qarabağın ağırılı-acılı günlərinə həsr etdiyi dərin emosional işlərindən biri yuxarıda qeyd edilmiş, Şuşa şəhərinə həsr etdiyi – “Yanan torpaq. Şuşa analarına ithaf” əsəridir. Əsərdə geniş mənada şəhid analarının ah-naləsi kimi ağırılı-acılı hisslər təsvir olunub ki, rəssam məhz bunu kətana köçürərək, dünyaya, düşmənin amansızlığını hayqırmışdır. Əsərə nəzər saldıqca tamaşaçı sanki təsvir edilmiş ananın simasında bütün şəhid analarının faciəsini öz hisslərində yaşamış olur. Əsərdə sanki, Şuşa şəhəri, övladını vətənə bağışlamış ananın çiynləri üzərində dayanır... O ana ki, dağ boyda oğlunu vətən uğrunda böyütmüş və indi öz dağa dönmüş zərif çiynlərində Şuşa torpağını daşıyır... Soydaşlarımızın başına açılan dəhşətlər, övladlarını əbədi olaraq itirən anaların fəryadı əsərdə bir faciə dastanı kimi özünü aşmışdır.

“Yanan torpaq. Şuşa analarına ithaf” – kətan, yağlı boya, 80x100sm

Rəssam rənglərin vəhdətindən başlayaraq, qurduğu kompozisiyaya kimi hər bir kiçik detalda ürəyindəki nisgili anlatmağa müvəffəq olmuşdur. Şəhidlik zirvəsinə ucalmış vətəninə sadıq, məğrur, əzmkar, mərd və cəsarətli oğulları öz növbəsində “Ana Vətən”, “Ana Torpaq” anlayışını hər bir şeydən üstün tutaraq, “Ana”-ya bərabər tutduqları müqəddəs vətən torpaqlarını yağı düşməyə buraxmayaraq canlarını qurban verdilər. Azərbaycan əsgərinin ən güclü silahı vətənpərvərliyi, Vətən sevgisidi!..[6]. İnsana körpəlikdən əziz olan Ananı qorumaq hissi ilə birdir Vətəni qorumaq hissi. Bu amalla hər bir vətən övladı öz anasını qoruyur kimi qorumuşdur Vətən torpağını. Öz həyatları bahasına olsa da, şərəfli yolu sonuna kimi getmiş və adların ən alisinə qovuşaraq şəhid adına layiq görülmüşlər. Əsər isti rənglərlə yanaşı, insanda bir təlaş yaradacaq rəngarəng tonlarla işlənmişdir. Baxdıqca daha da dərinliklərə qərq edir tamaşaçını. Anlamağa çalışırsan və sanki, birimiz – hamımız, hamımız – birimiz kimi o ananın yerində oluruq. Çünki, Vətən hamımızdır və hər birimiz şəhid adı eşidəndə eyni hissi yaşayaraq birlik oluruq. Budur bizi birləşdirən. Budur bizi yağı düşməyə qarşı birləşdirərək qalib edən... Rəssamın əsərdəki özünəməxsus yaxmalarında isə ananın qəlbindəki hisslərin çöhrəsinə yansımaları bir ştrixlə mahircəsinə yerinə yetirilmişdir. Sanki əllərini göyə açmış ana, həm yalvarışlı baxışlarla göyə baxır, həm də var gücü ilə ayaqda dayanaraq Vətən torpağına təkan verir... Susqundur. Amma o iztirablı baxışlar artıq min sözə əvəzdir... İçindəki fırtınaları sözlə belə anlada bilməyəcəyi ilə razılaşmış və sadəcə baxışlarını göyə dikmişdir. Bütünlüklə Şuşa ilə ana obrazı rənglərlə birləşərək vəhdət təşkil etmiş və tək bir kompozisiya şəklində canlanmışdır. Ananın örpəyi sanki, Şuşanın yanan torpaqları kimi təsvir edilmişdir. Bu o örpəkdir ki, müharibənin analardan aldığı övladlarından sonra, dərddən ağarmış saçlarına yanan vətən torpağı timsalında odlu-alovlu örpək kimi bir ömür boyu üzərlərində daşıyaçaqlar... Bu həm qürurverici və həm də çox kədərlidir. Lakin, canlarından keçən hər bir vətən oğlunun müqəddəs andında, Ana Vətəni son nəfəsinə kimi qoruyacağı və bu anda sadıq qalmaları hər bir şəhid anasında yüksək fəxarət və qürur hissi yaratmışdır. Məhz bu qürurlu hisslər analara yaşamaq üçün, ayaqda qalaraq davam edə bilmək üçün müqəddəs amaldır.

“Şuşada” – kətan, yağlı boya, 60x80sm;

Şuşa şəhərini əks etdirmək rəssamın yaradıcılığında təsadüfi olmayıb. Məhz mədəniyyət mərkəzi olan bu şəhərin yağı düşmənin tərəfindən necə bir aqibətə düşdüyünü göstərməyə çalışan rəssam, onu həmçinin müharibənin acınacaqlı mövzusu ilə əlaqələndirərək, yüksək təəssüratlı bir əsər ərsəyə gətirib. İşğaldan öncə 289 kvadrat kilometr olan Şuşanın ərazisində 25 minə yaxın əhalisi vardı. İşğal zamanı əhalinin 193 nəfəri şəhid, 102 nəfəri isə əlil olmuş, Şuşanın bir çox tarixi-mədəniyyət abidələri yağı düşmənin talanına uğramış, dağıdılaraq yerlə yeksan olunmuşdur. Beş minə yaxın eksponatı olan Şuşa tarix muzeyi, Dövlət xalça muzeyinin filialı və xalq tətbiqi sənəti muzeyi, Qarabağ dövlət tarix muzeyi, həmçinin Laçın rayonundakı Ağoğlan məbədi, dünya əhəmiyyətli arxeoloji

abidə sayılan paleolit dövrünə aid Azıx mağarası, Xocalıdakı Əsgəran qalası, Kəlbəcər tarix muzeyinin və digər mədəniyyət ocaqlarının, rəsm qalereyalarının bənzərsiz ekspozisiyaları dağıdılıb və talan olunub, müqəddəs məbəd və məscidlər təhqir edilib, kitabxanalar yandırılıb, misilsiz əlyazma nümunələri məhv edilib [11].

“Qaçqın” – kətan, yağlı boya, 90x70sm

Nəinki Qarabağ, həmçinin bütün Azərbaycan mədəniyyətinin mərkəzi sayılan Şuşa öz məşhur sənətkarları ilə bütün dünyada tanınırdı. Mədəniyyət mərkəzinə dünyanın müxtəlif ölkələrindən gələn turistlər, buranın yüksək mədəni dəyərlərinə, zəngin təbiətinə heyran qalırdılar. Buranın təmiz havası, heyrətamiz təbiəti, insanları kurort şəhəri kimi də buraya cəlb edirdi.

Ümumilikdə 279 tarixi, mədəni və dini abidələrlə birlikdə, Şuşa qalasını, Xan mağarasını, Qaxal mağarasını da bu siyahıda görə bilərik. Abidələr düşmən tərəfindən ya tamamilə məhv edilmiş, ya da mənbəyi dəyişdirilərək “erməniləş-

dirilmişdir”. Həmçinin Şuşadakı 20 kitabxananı, 3 muzeyi, 8 mədəniyyət evini, Şərq musiqi alətləri fabrikinə, 14 klubu, 2 kinoteatrı, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, 22 ümumtəhsil məktəbini və 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini də amansızcasına dağıtmışlar.

Əsər yaranarkən xəyallarda əlbət bir gün torpaqlara qovuşmaq ümidi mütləq vardır. Əsərdəki dərin həsrət hissinin bir gün şanlı qələbə ilə bitəcəyinə inam, bütün Azərbaycan xalqının danılmaz arzusu idi. Hər bir rəssam, hər bir sənətkar şanlı qələbədən öncəki yaradıcılığında mütləq gələcəyin çiçəkli anlarını öz işlərində əks etdirmişlər. Bu mövzuda bir çox Azərbaycan və xarici rəssamlar öz əsərlərini təqdim etmişlər. Xalq rəssamı, heykəltəraş Xanlar Əhmədov, rəssam Nazim Məmmədov, Səyyar Əliyev, Türkiyənin tanınmış rəssamı Funda Tuncel də Azərbaycan tarixinin bu gerçəkliyini dünyaya göstərmək və gələcək nəsllə olduğu kimi ötürmək üçün silsilə əsərlər yaratmışlar.

Rəssamın əsərlərin də isə daim gələcəyə inam və ümidli baxış öz əksini tapır. Mühəribə başlandıqdan bitənədək, hətta qələbə sevincini yaşayanadək, Azərbaycan xalqının yeganə, dönməz arzusu, istəyi, amalı vardı. Hər bir vətəndaşın ürəyi, bu dözülməz ağırılı-acılı sınağın sonunda doğma torpağın mütləq şəkildə qələbə ilə mükafatlanacağı günə inamı ilə döyünürdü. Bu inam əbəz yerə illərin sınağından keçmədi. Bütün Azərbaycan xalqı bir yumruq altında birləşərək, illərin həsrətilə yanan, mübarək şəhidlərin qanı ilə sulanmış və 30 il əsarət altında qalmış torpaqlarımızı 44 günlük şanlı müharibə nəticəsində geri aldı. Vətən şəhidlərinin müqəddəs qanı yerdə qalmadı. Azərbaycan xalqı öz şanlı tarixini yenidən qızıl həflərlə yazdı.

Hazırda Şuşa şəhəri Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev tərəfindən 7 may 2021-ci il sərəncamına əsasən Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan edilmişdir. Şəhərdə yenidənqurma və bərpa işləri intensiv şəkildə davam edir, şəhərsalma prinsiplərinə uyğun olaraq layihələndirmə üzərində işlər aparılır. Azərbaycanın ictimai xadimi, şair Molla Pənah Vəqifin Şuşada yerləşən muzey-məqbərə kompleksində aparılan yenidənqurma və təmir-bərpa işlərindən sonra açılışı təşkil olunub. Şəhərdə iaşə obyektləri, yeni yaşayış evləri və ümumilikdə infrastrukturu yenidən qurulur. Şəhərin su xəttinin mənfur düşməni tərəfindən partladılması və yararsız hala düşməsi də artıq təmir olunaraq aradan götürülüb. Yeni 960 nəfərlik məktəb binası inşa edilib. Şuşa qalası, Mehmandarovların və Bülbülün ev muzeyində restorasiya işləri davam etdirilir. Bütün məscidlərin təmir – bərpa işləri davam etdirilir və bir yeni məscidin də təməli qoyulub. Abadlıq və yenidənqurma işləri yüksək tempdə davam edir və Mədəniyyət mərkəzimiz günü-gündən gözəlləşərək sənət nümayəndələrimizi yeni ruhda əsərlər yaratmağa ilhamlandırmağa hazırlaşır.

Rais Rəsulzadə yaradıcılığında vətən, ana torpaq, hərbi vətənpərvərlik kimi mövzularda daim ön planda olduğu kimi, hal-hazırda da rəssam bu səpkidə geniş miqyaslı layihələr üzərində işləyərək, gələcək nəsllə vətənin, doğma yurdun,

Azərbaycanın dəyərini dönə-dönə aşılamaqdadır. Müharibə, qələbə mövzusunda hər bir xırda detalı dəqiqliklə nəzərə alaraq kətana köçürən rəssam, hazırda da bu geniş mövzunun üzərində eskizlər işləyir və yaxın gələcəkdə rəssamın yeni layihəsi işıq üzə görəcəkdir.

Rəssam doğma dədə-baba yurdu Azərbaycana, vətəninin insanlarına, füsunkar təbiətinə bəslədiyi sonsuz sevgisini əsərlərinə köçürərək gələcək nəsllə aşılayır. O, sanki təbiətin dilini anlayır, təbiətlə vəhdət təşkil edərək bütün hisslərini və duyğularını kətana köçürür. Bu baxımdan rəssamın mənzərə janrındakı işləri canlı və reallığı ilə tamaşaçını heyran qoyur. Sanki, təbiətin əsərdəki əksi tamaşaçını bir anlıq həmsöhbət edir. Bu səbəbdən Rais Rəsulzadə yaradıcılığındakı əsərlər yaşından asılı olmayaraq, hamı tərəfindən anlaşılır və sevilərək izlənilir.

Mənzərə janrından savayı rəssamın yaradıcılığında portret, natürmort əsərləri də geniş yer alır. Azərbaycanda müxtəlif peşə sahələrində çalışan zəhmətkeş insanların portretləri rəssamın yaradıcılığının çoxşaxəliliyinin və bənzərsizliyinin göstəricisidir. Onun işlədiyi müxtəlif tutumlu tablolar da (“Şərq natürmortu”, 1980; “Metro inşaatçıları”, 1986; “Gizləndə”, 1988; “Yorğun əsgər”, 1989) psixoloji yozumlar və ovqat ifadəsi (“Rəssam Qadir Süleymanovun portreti”, 1985, “Balıqçının portreti”, 1990) fərdi müəllif yaşantıları ilə qoşalaşdığından çox düşündürücüdür [3].

Rais Rəsulzadənin hal-hazırda onlarla əsəri Azərbaycanın və xarici ölkələrin rəsm qalereyalarında saxlanılmaqdadır. Rəssam 2002-ci ildə “Azərbaycan Respublikasının əməkdar rəssamı” fəxri adına layiq görülmüşdür. 2009-cu ildən, Əşraf Mehdiyevin vəfatından sonra Azərbaycan Siyasi Repressiya Qurbanları Assosiasiyasına rəhbərlik etmək təklifini qəbul edib.

ƏDƏBİYYAT:

1. Bağırzadə N. Uzaqdakı yaxınlar. Bakı 2015. S.84
 2. Bağırzadə N. Gecikmiş etiraf kimi. Bakı 2007. S.91
 3. Əliyev Ziyadxan. Repressiya yellərindən keçən sənət yolu. // “Mədəniyyət. az” dərgisi. 31.01.2014.
URL:<https://medeniyyet.az/page/news/19651/Rep%C2%ADres%C2%ADsi%C2%ADya-yel%C2%ADle%C2%ADrin%C2%ADden-ke%C2%ADcen-se%C2%ADnet-yo%C2%ADlu.html?lang=az>
 4. Hüseynov Rafael. Adında və fırçasında işıq daşıyan. // “525-ci qəzet”, 01.02.2017. URL:<https://525.az/news/72778-adinda-ve-fircasinda-isiq-dasiyan-fotolar>
 5. Məmmədli Elçin. Həyatı fırçada təsdiqini tapdı // Ədalət. 2011. 28 may. S. 18.
URL:<http://anl.az/down/meqale/adalet/2011/may/zh234.htm>
- Saytoqrafiya:**
6. “Vətənin keşiyində duran əsgər kimi qürurluyam!” 28 mart 2018 10:58
URL:<https://mod.gov.az/az/pre/22084.html>

7. İsmayılova Ayşən. Rais Rəsulzadə: “Rəsulzadənin nəvəsi olmaq həm şərəfdir, həm də böyük məsuliyyətdir” – MÜSAHİBƏ. // “1news.az” saytı. 13:40 - 17 / 03 / 2022. URL:<https://1news.az/az/news/20220317122805177-Rais-Resulzade-Resulzadenin-nevesi-olmaq-hem-sherefdir-hem-de-boyuk-mesuliyyetdir-MUSAHIBE>
 8. Sürgündə doğulmuş rəssam - Rais Rəsulzadə. // “BBC News” Azərbaycanca. 1 Noyabr 2016. URL:<https://www.bbc.com/azeri/azerbaijan-37830144> ; URL:https://www.youtube.com/watch?v=5_TGs-vqUpq
 9. Rais Rəsulzadə: “O lövhəni əməlli-başlı düzəldib asmaq lazımdır”// “Amerikanın səsi”, Azadlıq radiosu. 28 yanvar 2019. URL:<https://www.amerikaninsesi.org/a/rais-r%C9%99sulzad%C9%99-o-l%C3%B6vh%C9%99ni-%C9%99m%C9%99lli-ba%C5%9F%C4%B1-d%C3%BCz%C9%99ldib-asmaq-laz%C4%B1md%C4%B1r-/4762296.html>
 10. Azadlıq radiosu. Rəsulzadənin nəvəsi Rais bəylə müsahibə. 31.12.2020. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=DiWHo0snLJk>
 11. Vikipediya açıq ensiklopediya. Şuşanın işğalı. URL:https://az.m.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eu%C5%9Fan%C4%B1n_i%C5%9F%C4%9Fal%C4%B1
 12. Vikipediya açıq ensiklopediya. Rais Rəsulzadə. https://az.wikipedia.org/wiki/Rais_R%C9%99sulzad%C9%99
- Kataloqlar:**
13. Rais Rəsulzadə. Ön söz Rafael Hüseynovundur: “Adında və firçasında işıq daşıyan”. Bakı, 2016. 50 s.
 14. Rais Rəsulzadə. Ön söz Ziyadxan Əliyevin. Bakı, 2016, 8 s.

Эльнара Мазандарова

Преподаватель Азербайджанского Государственного
Педагогического Университета,

докторант Азербайджанской Государственной Художественной Академии

ПАТРИОТИЧЕСКАЯ ТЕМАТИКА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ РАИСА РАСУЛЗАДЕ

Резюме: Статья представляет собой обзор произведений заслуженного художника Азербайджана Раиса Расулзаде на темы Карабаха, Родины и войны в целом. Развитие и становление художника неразрывно связано с Азербайджаном. С творчеством мастера широко знакомы разные поколения любителей искусства, искусствоведов и азербайджанских художников. Несмотря на то, что в его творчестве представлены работы в разных жанрах, художник предпочитает работать в жанре пейзажа. По портретам художника и пейзажам Карабаха, придерживаясь работ на эту тему, ему удалось создать уникальные картины с разными цветами в зависимости от пространства и события. Представленная статья призвана доказать и проиллюстрировать патриотизм молодого поколения в его творчестве. Автор исследует такие понятия, как «военное творчество

художника», «творчество художника», «место художника в Азербайджанском искусстве».

Ключевые слова: художник Раис Расулзаде, картина, война, пейзаж, произведение искусства, творчество, жанр

Elnara Mazandarova

Lecturer of the Azerbaijan State Pedagogical University,
Doctoral student of the Azerbaijan State Art Academy

PATRIOTIC THEMES IN THE WORKS OF RAIS RASULZADE

Summary: The article deals with the works of the Honored Artist of Azerbaijan Rais Rasulzade on the theme of Karabakh, homeland, war and the general artist's view on this topic. The development and formation of the artist is inextricably linked with Azerbaijan. Different generations of art lovers, art critics and Azerbaijani artists are widely acquainted with the works of the master. Although he has works in different genres, the artist prefers to create in the genre of landscape. For this reason, we can see both portraits and landscapes of the artist related to Karabakh. Adhering to the traditions of the work on this theme, he was able to create unique paintings with different colors according to space and event. The purpose of this article is to show the young generation the love of country in his work and to be an example. The author explores such concepts as "artist's creativity on the subject of war", "artist's ability", "artist's place in Azerbaijani art".

Keywords painter Rais Rasulzade, painting, war, landscape, work of art, creativity, genre

Rəyçilər: ATMU-nun dosenti, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Günay Qafarova
sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Məryəm Kazımova